

חוברת לימודים שבועית

פרשת בא

כתה ז'
תשע"ח

תורת ה' תמימה

תלמוד תורה
משיבת
נפש

קרית ישמח משה
גני תקווה

נערך ע"י הרב דוד ויג

פרשת בא

החת"ס אומר שרואים לכל אורך הפרשיות שרצון הקב"ה שפרעה יוצא את בני ישראל ממצרים. (כמו שבאמת לבסוף פרעה אמר "וברכתם גם אותי"?) כי אם לא, הרי יכל הקב"ה להמשיך את מכת דם עד שפרעה ישלח ולא יהיה לו אפשרות להחזיק מעמד והיה נכנע ושולחם בעל כרחו. הגמ' בבא בתרא אומרת "תליהו וזבין לא זבינא (אדם שאנסוהו למכור עד שמכר, מכירתו אינה מכירה. והוסיף ע"ז רבא שבאם המוכר בירר לקונה שדה זבינא זבינא. (ז"א שהקונה לא הכריח בדיוק איזה שדה למכור, והמוכר בחר איזה שדה מכירתו מכירה) וזה מזה שהיה כאן. פרעה אמר למשה "לכו רק הגברים" אני בוחר ומשה לא הסכים. מנסה פרעה ואומר: "רק בקרכם יוצג" וזה סימן שאני בוחר, אומר לו משה: "וגם אתה תתן בידנו צאן ובקר" וזה יהיה סימן הכי טוב שהסכמת ולא בגלל שהכריחו אותך.

"ולמען תספור באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר שמתי בם וידעתם כי אני ה'" (י-ב)

יש להבין מדוע דווקא לפני מכת ארבה נאמר "ולמען תספור באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים".

יש אומרים כי אז היה כבר פרעה מוכן להוציא את ישראל ממצרים, מלבד הילדים, כמו שהשיב למשה "יהי כן ה' עמכם כאשר אשלח אתכם ואת טפכם ראו כי רעה נגד פניכם, לא כן לכו נא הגברים ועבדו את ה'. ועל זה קיבל מכת ארבה, והיינו שמכה זו היתה מכה מיוחדת עבור הילדים, ולכן נאמר בזה ענין הסיפור לבנים.

ואפשר שזו הסיבה שהיתה זו מכה קשה ביותר על פרעה כמו שהתחנן למשה "ויסר מעלי רק את המות הזה", כי הקב"ה קצף עליו ביותר למען ילדי ישראל.

"ויעל הארבה וגו' כבוד מאוד לפניו לא היה כן ארבה כמוהו ואזוריו לא יהיה כן" ברש"י ואחריו לא יהיה כן ואותו שהיה בימי יואל, שנאמר כמוהו לא נהיה מן העולם, למדנו שהיה כבוד משל משה, עונה רש"י כי אותו של יואל היה על ידי מינין הרבה, שהיו יחד ארבה ילק חסיל גזם, אבל של משה לא היה אלא של מין אחד, וכמוהו לא היה ולא יהיה. ויש להבין

מדוע במה שהיו ממינים הרבה נגרע כוחו מהארבה של משה שהיה ממין אחד.

יש לפרש עפ"י הסיפור הנודע במלך נפוליון ששאל את אחד מחכמי היהודים האם יש לו סיכוי לנצח במלחמה. השיב הרב אני חושש שהמלך לא ינצח במלחמה על אף שלרשותו עומדים כוחות רבים. מדוע? תמה המלך.

השיב הרב במעשה שהיה, פעם נסע אחד מהפריצים העשירים בעגלה שהיה רתומה לה שני סוסים אבירים בעלי כוחות אדירים. לפתע שקעה עגלתם בבוץ, ולא יכלו הסוסים להיחלץ על אף כוחותיהם הרבים. לפתע עבר עגלון יהודי ולעגלתו הרעועה רתומים שני חמורים כחושים. קפץ היהודי מהעגלה קשר חבל לעגלת הפריץ, הכה בגב החמורים ועגלת הפריץ יצאה חיש מהר מהבוץ. התפלא הפריץ איך חמורים דלים אלו הצליחו לבצע מה שלא הצליחו סוסיו האיתנים

השיב היהודי באומרו: פשוט, שני סוסים הם גבורים ללא ספק, אך האחד הוא סוס שבדי אציל, והשני סוס צרפתי, אין קשר בין השנים, לכן אין האחד מסייע לשני, ולא עוד אלא שהוא רוצה להכשיל את חברו בביצוע המשימה. אבל שני החמורים נולדו וגדלו באותו הכפר אכלו מאבוס אחד, כל אחד רוצה בטובת השני ובהצלחתו, ולכן כאשר משכו את העגלה עשו זאת באחדות וכוח שניהם הועיל.

כמו כן – סיים הרב – צבא המלך מורכב מצירוף כוחות של אנשי צבא מלומדים ומאומנים מאומות שונות, אך אין אחדות בניהם, ולכן אין ביכולתם להטות כתף יחדיו לנצח. גם כאן, באמת הארבה בזמן יואל היה רב וכמוהו לא נהתה, אך היה ממינים שונים ומשונים, ארבה, ילק חסיל, גזם, ואילו הארבה שבא על פרעה היה ממין אחד ולכן היה כוחם משותף לכלות את יבול מצרים. וכפי שיבואר שלכן קרא עליהם פרעה את הלשון ויסר מעלי רק את המות הזה.

"ולא ראו איש את אחיו"

מספרים על אחד מתלמידי הגה"ק מוילנא זיע"א שנתעוור בימי נעוריו, אולם לא פירש מאהלה של תורה וכל הימים היה שקוד על משנתו, עד שהגיע למעלות רמות בתורה. הגר"א נטל על עצמו להשיאו אשה, ואכן נמצאה אחת מבנות וילנא שהסכימה לבנות את ביתה איתו. ואביה התחייב להחזיק את הזוג ובניהם על שלחנו, ובלבד שיוסיף לעמול בתורה. שמחתו של הגר"א

ביום הכנס תלמידו לחופה היתה גדולה, והיא הגיעה לשיאה לפני העמדת החופה, כאשר השושבינין הובילו את החתן לכסות את הכלה בהינומה כמנהג ישראל. באותה שעה אמר הגר"א לחתן: חז"ל אמרו אסור לקדש אשה עד שיראנה, ומשהשלים את דבריו פקח החתן את עיניו. כל העומדים שם נוכחו לראות את כוחו האלקי, ובני הזוג ראו עולמם בחייהם ובני בנים.

"לא ראו איש את אוזיו ולא קמו איש מתזזתיו שלשת ימים ולכל בני ישראל היה אור במושבתם" (י-כג)

איש אחד השיג גבול רעהו ושכר בית מזיגה שהיה ברשותו של יהודי אחר שנשאר בלא פרנסה ומחיה. קרא לו הרה"ק ר' חיים מצאנז זי"ע ודיבר עמו דברי כבושין לאמר – היתכן שיהודי ינשל את חברו מפרנסתו הקבועה.

ענה לו הלה, – והלא איש זה רשע גמור הוא ועובר על דת ומצוה לקברו. אמר לו רבי חיים צאנזער, הרי לך ראייה גמורה שלקבור רשע אינה מצוה, דהרי איתא בחז"ל – למה הביא הקב"ה חושך על מצרים? שכן היו בישראל באותו הדור רשעים שלא רצו לצאת ממצרים ומתו בשלושת ימי האפילה, והיו ישראל קוברים אותם ולא ראו המצרים אותם. ולדברך שיש מצוה לקבור רשעים מדוע היו ישראל ריקנים מן המצוות עד שהיה הקב"ה צריך לתת ב' מצוות, והרי קברו רשעים הרבה.

ומכאן שקבורת רשעים אינה נמנית כמצוה, ולכן צא ובקש לך מצוות אחרות.

"וגם מקננו ילך עמנו לא תשאר פרסה כי מבנו נקח לעבוד את ה'" (י-כו)

יש להבין למה כתוב וגם מקננו ילך עמנו, ולא נקח עמנו.

החתם סופר מפרש – ילך עמנו – דהיינו שמקננו ילך מעצמו, ומרצון יבוא עמנו להישחט ולעלות לקרבן לפני ה'. כמו הפר שהיה צריך להיקרב בהר הכרמל ע"י אליהו הלך ברצון. ורק הפר השני שהיה צריך להקרב לבעל לא רצה ללכת עד שהסביר לו אליהו שגם על ידו יתקדש שמו יתברך.

"וישאלו איש מאת רעהו" (יא-ב')

ופי' רש"י כדי שלא יאמר אותו צדיק אברהם ועבדו ועינו אותם קיים בהם, ואח"כ יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם. וצריך להבין האם הקב"ה מקיים את הבטחותיו רק בכדי שאברהם לא יאמר? ויבן ע"פ המשל בשני מלכים שכל הזמן נלחמו בניהם והגיעו למסקנא שיותר אין צורך לשפיכות דמים מרובים בכדי לדעת איזה עם יותר חזק. אלא כל צבא ישלח גיבור אחד והם יתמודדו בניהם ומי שינצח יכותר מלכו כחזק יותר. והנה הגיע יום ההתמודדות והתחרות וקבעו שהגיבור הוא מי שיעליח לזרוק את מתחרהו לבור. ואחד החיילים בתחילה כמעט ונזרק לבור והפסיד אך לבסוף התגבר וניצח. במסיבת הנצחון אמר לו המלך אין לך מושג כמה הבלת אותי כשחשבתי שאתה הולך להפסיד. כו"כ הקב"ה ידע שעם ישראל יקבלו את ביזת הים בקריעת ים סוף וע"ז היתה ההבטחה לאברהם, אלא בכדי שאותו צדיק לא יבהל עד קריעת ים סוף "דבר נא באוזני העם וגו'".

"ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו" (יא-ז)

יש להבין מה טעם ומשמעות הנס שלא יחרץ כלב לשונו. ומסבירים ע"פ הג"מ בהכונס מלאך המוות בעיר - כלבים בוכים, אליהו הנביא בעיר - כלבים שוחקים, והנה באתו הלילה היו שניהם במצרים - מלאך המוות בא להכות בבכורי מצרים, ואליהו הנביא בא לגאול את ישראל, לא ידעו הכלבים מה לעשות - לשחוק או לבכות? ולכן עמדו - ולא התערבו, שתקו.

"ויחזק ה' את לב פרעה" (יא-כו)

צריך להבין אם ה' חיזק את ליבו מדוע נענש? ויבן ע"פ משל ליהודי שהיה צריך להשפט עם ערבי, אצל שופט ערבי. לילה קודם המשפט שלח לשופט שוחד. ולמחרת כשהשופט צעק עליו מה זה שאתה נותן לי שוחד? טען היהודי אני נתתי לך שוחד לא כדי שתזכה אותי, אלא הרי אתה ערבי ובעל דיני גם ערבי ולכן אתה משוחד ללכת לטובתו, ורציתי שבזכות השוחד לא תיהיה משוחד לטובתו, וברגע שקבלת את השוחד אתה מאוזן. והנמשל לאחר כל מכה פרעה רצה לשלוח את ישראל בגלל שכאב לו המכות, והקב"ה חיזק את ליבו ולקח ממנו את זיכרון הכאב של המכות, וכן חזר פרעה להיות בעל בחירה רגילה.

"והיה הדם לכם לאות על הבתים אשר אתם שם וראיתי את הדם ופסזתי עלכם "
פעם ישב הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע בשולחנו של הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק בשבת קודש פרשת בא. ביקש ממנו רבי אלימלך לומר דברי תורה. פתח רמ"ל ואמר כתיב "והיה הדם לכם לאות על הבתים אשר אתם שם וראיתי את הדם ופסחתי עליכם". פירוש הדבר שכאשר עבר הקב"ה בארץ מצרים שהיתה מלאה גילוי ע"ז, כאשר ראה בית של יהודי ואות דם עליו, פסח עליו היינו כביכול רקד בשמחה. ובאומרו זאת עלה רמ"ל על השולחן והחל לרקוד בשמחה, "כאן גר עוד יהודי".

"והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם... ואמרתם זבוח פסח הוא לה' " (ויב-כ"ו כ"ז)

שאלת מה העבודה הזאת לכם, היא שאלת הרשע והתשובה "ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל". והיינו שאין התשובה מופנית אליו כלל, כמו בשאר הבנים שנאמר בהם "ואמרת אליו" "והגדת לבנך". ויש להבין הטעם בזה.

יש לבאר על דרך שמשופר על הגרי"ז שעמד פעם בבריסק בחלון הבית ועברו שם קבוצות צעירים פורקי עול שזימרו בקול ונשבה מהם רוח קלילות, והחוויר והתיישב בחרדה על הכסא וקרא את לשון הפסוק שאמר יהושע לישראל "אם רע בעיניכם לעבוד את ה' בחרו לכם היום את מי תעבודון אם את אלוקים אשר עבדו אבותיכם אשר בעבר הנהר ואם את אלהי האמורי אשר אתם יושבים בארצם ואנוכי וביתי נעבוד את ה'". וחזר ושנן בחרדת אימים "ואנוכי וביתי נעבוד את ה'".

ואף הכא כאשר שומעים קריאת זלזול "מה העבודה הזאת לכם" צריך להתחזק לעצמינו "ואמרתם זבח פסח הוא לה'".

עוד יש לבאר בזה עפ"י הסיפור באחד החסידים שהלך ביער בהושענא רבה להתפלל במחיצת רבו ובדי הושענות בידיו, ובא אחד מהחיצונים כדמות גבוהה ושאל אותו "מה הענפים שבידך", והתחזק החסיד ואמר בקול גדול: "אין אלו ענפים אלא הושענות" ונתמעטה הדמות. שוב שאל "מה הענפים שבידך" ושוב השיב לו בקול תקיף "אין אלו ענפים אלא הושענות" ושוב נתמעטה הדמות. וכך המשיך עד שנעלם לגמרי.

פניני הפרשה

וכן הכא, כאשר הרשע שואל בזלזול "מה העבודה הזאת לכם" צריך להתחזק ביסודות "ואמרתם זבח פסח הוא לה".

"וברכתם גם אותי" (יב-לב)

כמה התעלל פרעה בבני ישראל, כמה התעמר בהם, ולבסוף לקה מכה אחר מכה. עד שקם לילה לשלחם, רועד ופוחד מפני המוות המאיים, ובקשה בפיו: "וברכתם גם אותי". וכתב הרמב"ן זצ"ל: "כאשר אמר להם, וברכתם גם אותי, היה נותן ברצון את כל מקנהו לכפר עליו, אבל לא עלה על דעת משה לעשות זבח רשעים תועבה".

תופעה רווחת היא לצערנו. אנשים רבים. אחים רחוקים, הנתונים בצרה – רפואית או משפחתית, כספית או רגשית, יעזרם ה' ויושיעם מצרתם – פונים בצר להם לצדיקים ולמקובלים לבקש את ברכתם, ומוכנים לשלם כסף רב. השאלה היא מה סבורים הם. שהצדיק מחזיק את מפתחות השפע והישועה... אם כך סבורים הם, טעות בידם. הצדיק יכול להתפלל ולבקש מהקדוש ברוך הוא, להתחנן ולהעתיר. אבל כל זה, אם האדם עצמו ראוי שהברכה תכול עליו. והרי אפילו צדיק תמים ושלם כיעקב אבינו עליו השלום שאל: "מי אלא (נכדיו מנשה ואפרים) שאינם ראויים לברכה". אם האדם פורק עול ואינו מקיים מצוות הבורא יתברך, איך ירצה להתברך מפיו ומה יועיל הכסף שיתן. כלום חושב הוא לשחד את הבורא, לקנות את ברכתו... האם אין הוא דומה לפרעה, להבדיל, שלא עלה על דעתו של משה לקחת ממנו מקנה לכפרה כל זמן שאינו חוזר בו מרשעו.

ומעשה שארע לפני מספר שנים הגאון רבי דוד יוסף, רבה של הר נוף וראש בית המדרש "יחווה דעת", בקר בארצות הברית. בא לפניו זוג חשוך ילדים ובידם המחאה על סך חמשת אלפים דולר למוסדות התורה. הבטיח את הסכום, באם הגאון רבי דוד ישיג להם את ברכת מרן הראש"ל הרב עובדיה יוסף אביו, וכשהברכה תתן פרותיה יוסיפו עוד כהנה וכהנה. נכנס עמהם הגאון רבי דוד בדברים, וספרו שהם משתייכים לקהילה קונסרבטיבית ורחוקים משמירת תורה ומצוות. נענה ואמר: "כסבורים אתם שניתן לקנות ברכה במעות? אם מאמינם אתם בכוחו של הגדול בתורה מכוח קיום המצוות ועשית רצון בוראו, כיצד יכולים אתם להתעלם מן המצוות?! לא אוכל להמליץ לפני אבי להעתיר עבורכם, אלא אם תקבלו עליכם על מצוות ותתחילו בעיקריות: כשרות, שבת וטהרת המשפחה".

על שמירת הכשרות הסכימו מיד. שבת – לא ידעו כיצד לשמור. מיד קשרם הרב עם רב

פניני הפרשה

בשכונתם וקבע עמו שידריכם. נענו גם לכך. אבל על גרדי הטהרה, התעקשה האשה, שלכך אינה מסכימה. "אם כך", אמר הרב, "לא אוכל לעזור לכם במאומה. ה' לא יתן ברכתו לבית שאינו משתת על אדני הטהרה". קמה האשה, גם בעלה, ועזבו את המקום. כעבור שלשה חדשים התקשרו מארצות הברית ל"יחות דעת". הרב המקומי שהחל להדריך את המשפחה בנתיבות הכשרות והשבת, שכנעם גם בענין הטהרה. הם מוכנים לבוא לארץ ליום אחד כדי לזכות בברכה. מיד התקשר הגאון רבי דוד עם בית אביו מרן הראש"ל - והמועד נקבע. לאחר תאום מוקדם, הגיעו בני הזוג לבית הרב הישר משדה התעופה, שם המתין להם גם בנו הגאון רבי דוד. מרן הראש"ל חזר ושאלם האם מקבלים הם עליהם את שלושת העיקרים: שבת, כשרות וטהרה. משנענו בחיוב, נטל מהבעל תקיעת כף על כך, ובקש מהרבנית ע"ה שתיטול תקיעת כף מהאשה. או אז הניח מרן הראש"ל ידו על ראש הבעל וברכו בזרע של קימא במהרה לרוב נחת ושמחה. ההתרגשות היתה רבה. לפני שנפרדו שאל הבעל: "באנו במיוחד לקבל את הברכה, ואנו חוזרים עוד היום. אבל יש לנו עוד כמה שעות עד להמראה. יאמר נא הרב, האם כדי לנצל שהות זאת כדי לבקר בבית איזה צדיק או מקובל נוסף כדי לקבל גם את ברכתו?"

נענה מרן הראש"ל בתוקף ואמר: "לא ולא, אין צורך בברכה נוספת. ולא זו בלבד, אלא אני אוסר עליכם לקבל עוד ברכה".

תמהו, ומרן הראש"ל הסביר: "הלא תבינו, לא הצדיק פועל את הישועה אלא הקדוש ברוך הוא בלבד. ובקבלתכם את עול מצוותיו - נושעתם, ואינכם צריכים עוד לאמצעי נוסף". נפרדו לשלום ונסעו. כעבור חודש ימים טלפנו לגאון רבי דוד ובשרו שהברכה פעלה, וכעבור שמונה חדשים התבשר על הברית, שנחוגה ברוב צהלה ושמחה ואשר אין קץ. כי זו - ורק זו - היא הדרך להתברך בברכה: להתקרב אל הבורא. (מעין השבוע)

"ויאמר ה' אל משה ואהרן זאת זווקת הפסח כל בן נכר לא יאכל בו" (יב-מג)

קשה מה הטעם שאפילו בליל הקדוש ב"כל נדרי" אנו מתירים להתפלל עם העבריינים, ואילו כאן בפסח אוסרת התורה על מי שנידח ונתנכרו מעשיו לאכול מקרבן פסח. מבאר בפרדס יוסף - כאשר משומד בא לבית הכנסת ורוצה להתפלל ולהתענות עמנו סימן

הוא שליבו זע קימעא ופנימיותו התעורר, אך אם הוא נמשך אחר ריח עלי ורוצה להסב עמנו באכילת כבש ערב, אין זה סימן כלל שמתחולל מאומה בליבו, ולכן – לא יאכל בו... לא תוציא מן הבית...

"ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים" (יג-ג)

התורה ציוותה לעשות מצוות זכר ליציאת מצרים באכילת לחם עוני ומרור כדי לחוש בפועל ענין יציאת מצרים. כלשון חז"ל "בכול דור ודור חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים".

ויבואר עפ"י הסיפור הידוע על מלך שניהל מלחמה וקרב ביער עם אויביו וכל חילותיו נפלו בחרב והוא נס על נפשו והאויבים רדפו אחריו ובקשו להרגו. תוך מנוסתו הבחין בבקתה קטנה ביער, נכנס לתוכה בסערה וראה שם יהודי ששימש כשומר היער. נפל לרגליו וביקש שיסתיר אותו וימלט אותו מידי מבקשי נפשו.

ריחם עליו היהודי, והחביא אותו מתחת לכרים וכסתות. כעבור זמן מעט הגיעו הרודפים רוכבי הסוסים נכנסו לבית, ושאלו את היהודי אם עבר כאן אדם, ובתוך כך התחילו לחפש בחדרים. והנה קרבו למקום שהמלך הסתתר. אמר להם היהודי: היה כאן הלך לפני מספר דקות והוא נס הלאה בדרך זו, רידפו אחריו ותשיגו אותו. עזבו החיילים את הביקתה מיד והתחילו לרוץ. כאשר התרחקו הוציא היהודי את המלך והוא חיוור ורועד. הרגיעו היהודי עד שרוחו שבה אליו. ישב שעה קלה ונפרד ממנו בהודיה וחום ואמר לו: תדע שאני המלך. עוד מעט אשוב לממלכתי ולעיר הבירה. אם תרצה פעם טובה אשמח לקבלך בארמוני. וכל אשר תבקש אתן.

כעבור פרק זמן נסע היהודי לעיר הבירה, ופנה לארמון המלך. בתחילה הרחיקוהו אך הוא ביקש למסור למלך שהיהודי מהיער מחפש אותו. לא ארכו הדקות והחיילים שבו לקחו את היהודי בכבוד רב אלא טרקלין המלך. והמלך קם מכסאו וקיבלו בסבר פנים יפות, הושיבו לצדו וכיבד אותו מאד, וכך ישב בארמון וסעד על שולחן המלך מספר ימים. באחת השיחות ביניהם פנה היהודי למלך ושאל אותו: "איך היתה הרגשתך בשעה שרבעת תחת הכרים והכסתות והחיילים מבקשי נפשך היו במרחק נשימה ממך". המלך הזדעזע מהשאלה הזאת. קם בחמתו ממקומו וקרא בזעם: בן מות אתה, דברת אל המלך בחוסר כבוד ובזחיחות הדעת. הורה המלך לחיילים לאסור את היהודי מיד בנחושתיים ולזרוק אותו למרתף הארמון.

פניני הפרשה

התחנן היהודי על נפשו אך מאומה לא עזר. כעבור מספר שעות נערך משפט בזק שדן את היהודי המורד במלכות למות. גזר הדין עמד להתבצע במקום. הוציאו את היהודי מעמקי המרתף לחצר האחורית. בכה היהודי ואמר וידוי. העמידוהו לפני כיתת יורים. כיסו פניו במסווה. ועמדו לבצע את גזר הדין.

באותו רגע הגיע המלך הרים את המסוה ואמר ליהודי במאור פנים: "בוא עמי אתה משוחרר". היהודי לא מצא מילים בפיו, הוא רק הביט בחרדה ותימהון על המלך המחייך. תמה ושואל בלי מילים: "מה קרה?". "שום דבר" – השיב המלך, רציתי למלאות את רצונך. בקשת שאתאר לך איך הרגשתי מתחת לשמיכות כאשר המוות היה לנגד עיני. ידעתי שכל תיאור שאתן לך לא יבטא את תחושותיי האמיתיות באותם רגעים. אבל הרי בקשת, ורציתי למלאות רצונך. וידעתי שרק אם אתה תעבור בעצמך את אותה הרגשה אזי תבין אותה. והנה התשובה לשאלתך: "הרגשתי באותו רגע תחת השמיכות מה שאתה הרגשת באותו רגע שכיסו את פניך".

הוא הדבר לענינו. התורה מחייבת אותנו "חייב אדם לראות עצמו כאילו יצא ממצרים". זו עבודה קשה ביותר לתאר לעצמינו כאילו סבלנו במצרים ויצאנו ממצרים. אבל כאשר אנו מרגישים מדי פעם "שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו" אזי אנו מרגישים קצת את יציאת מצרים. ולכן מעתה אפשר להמשיך בסדר ההגדה – צא ולמד.

סיפורי השבוע

"בערב תאכלו מצות"

סיפר הגאון רבי יצחק שלמה אונגר זצ"ל רבה של חוג חתם סופר בבני ברק: "יום אחד הגיע אלי אחד מבני הקהילה, ובפיו סיפור מרעיש, שהחל לפני כשלושים שנה.

יהודי מהונגריה הגיע לאושוויץ בשנה האחרונה של מלחמת העולם השנייה. הגרמנים כבר נחלו מפלה אחר מפלה, והחליטו לחסל את כל יהודי הונגריה. תוך חודשיים שלחו מליון מיהודי הונגריה להשמדה. הפרידו אותו מאשתו וילדיו, אותם שלחו למשרפות, ואותו לעבודת פרך. הוא התקיים על פרוסת לחם יבשה וצלחת מים חמים שנקראו מרק ליום. שכנו לדרגש היה

אברך חסיד יקר, בן צדיקים, והוא חיזק באמונה וביטחון את ידידינו כל הזמן. כל רגע פנוי היה חוזר בפניו על אמרת צדיקים או לימוד מתוך הזיכרון.

יום אחד פונה אליו החסיד בהתרגשות: 'פסח מתקרב, 'מרור' יש לנו בשפע. אבל מאין נשיג כזית מצה?' ב"ה, סייעתא דשמיא מטוסי הלוחמים הפעיצו ממגורה של תבואה. היו שם שקי תבואה מבוקעים. אבל אוי למי שינסה לנגוע בהם. היהודי ההונגרי סיפר על כך לחבירו, והוא המריצו להסתכן ולהשיג כמה גרגירים. בהפסקה הקצרה שהיתה להם, הוא לקח שתי אבנים, טחן את הגרגירים, ליבן חתיכת מתכת, לש קמח מהגרגירים המרוסקים עם מעט מים, ניקב חורים במסמר, ואפה מצה על טס המתכת. יצא לו ריקק עבה וקשה, גודלו כפיסת יד, אבל בגלל העובי יש בו שני כותים, לו ולחברו הצדיק. עכשיו צריך להגניב אותו למחנה. אם יתפסו אותו, אחת דתו...

הוא הניח את המצה בין החולצה לגוף, ושם עליה את היד כדי שלא ירגישו. ב"ה הוא עבר את הביקורת בשער המחנה. אך יש שומר גם בפתח הבלוק, והוא הבחין שהוא מחביא משהו. 'מה אתה מחביא שם' שאג המרצת. הוא משך לו את היד, והמצה נפלה. בחמת זעם דרך עליו במגפיו, והצליף בו עם הפרגול, היהודי נפל, והרוצח מצא לו קרבן אחר. בשארית כוחותיו הוא קם, אסף את פירורי המצה שסביבו, גרר עצמו עד לדרגש, ונפל מעולף. חברו החסיד עורר אותו, הרטיב את פניו, טיפסף לגרונו כמה טיפות כפור, ונפשו שבה. הוא פתח את ידו, והראה לחברו את האוצר. גם אם היה בידיו חופן יהלומים, החבר לא היה מתרגש יותר. אתה, מצה קדושה בעמק הבכא, בגיא צלמוות, קרן אור בחשכה. אבל, כמה חבל, בכל הפירורים אין יותר מכזית מצה אחת!

החסיד החל להתחנן: 'בבקשה ממך תן לי את הכזית. מימי לא עבר עלי ליל סדר בלי כזית מצה'. - 'מה פתאום', אומר היהודי, הכזית שלי, מסרתי עליו את נפשי, הוכיתי בעבורו מכות נמרצות, לא אוותר עליו!

והלה מתחנן: 'אנא, אני אקריא לך את ההגדה, אני יודע אותה בעל פה, מ'הא לחמא עניא' עד 'חד גדיא', אתה תאמר אחרי מילה במילה, רק את הכזית תן לי...'. והשני מסרב. - 'את כל חלקי בעולם הבא אתן בשביל הכזית מצה. ראה, התייפת, את משפחתי אבדתי, כל מה שהיה לי אבד. מה נשאר לי?! לפחות כזית מצה!' וחברו מתייפח לעומתו: 'כמוני כמוך. והמצה היא שלי...'

פניני הפרשה

סוף דבר, הוא לא עמד בהפצרות, והגיעו לפרשה: החסיד יאמר את ההגדה, ובשכר זה הוא יאכל את המצה, אבל שכר המצוה לעולם הבא יהיה שייך ליהודי ההונגרי. וכך היה. בלילה לחש החסיד את ההגדה, יחדיו בכו ב'השתא עברי, לשנה הבאה בני חורין, שוררו את ההלל, וקראו: 'לשנה הבאה בירושלים הבנויה'. את המצה אכל החסיד. למחרת בבוקר יצאו לעבודה. החסיד התפלל בלחש, עצם עיניו בקריאת שמע, גחן בתפילת שמונה עשרה של יום טוב, וכשהגיע להלל לא עצר כח להבליג. הוא הזדקף ושאג את הברכה. באותו רגע השיג אותו כדור המרצחים, והוא נפל שדוד. ה' יקום דמו.

היהודי ההונגרי שרד את המלחמה, בניסי ניסים עלה לארץ והקים בה משפחה לתפארת. כל זאת סיפר היהודי כהקדמה. הלילה, הוא ממשיך בסיפורו, הגיע אליו החסיד בחלום, עטוי בגדי לבן, פניו מאירים כזוהר הרקיע, ובפיו בקשה: הזוכר אתה שנתת לי את המצה, בתנאי שאתה תקבל את שכר המצווה? הוא זכר, וודאי זכר, 'אז באתי לבקש ממך, אנא, וותר לי על שכר המצווה. כל המצוות שעשיתי קיבלתי עליהם שכר, חוץ ממצווה זו. המעשה היחיד שעליו לא קיבלתי שכר. בבקשה ממך, תן לי במתנה גם את שכר המעשה...

היהודי שלנו נדהם. הוא הזכיר לחבירו: הרי המצה היתה שלי, אני סיכנתי את עצמי בלקיחת הגרגירים, בטחינתם, באפייתם, ובהגנבת המצה למחנה, אני הוכיתי בעבודה, כמעט שילמתי בחיי, התחננת, בכית, ויתרתי על המצה. לפחות שאקבל את שכר המצווה! החבר ידע, הסכים, אבל הזכיר שהוא זה ששמר את חשבון הימים וסיפר שליל הסדר מתקרב, הוא זה שזירז להשיג מצה, ובעבור שכר מצווה זאת הוא ירד מהעולם העליון. זה חשוב עבורו מאוד מאוד. והחבר סירב. פני החסיד התכרכמו במפח נפש. ונעלם.

קם, והנה חלום. הוא לא ידע האם עשה טוב. מצד אחד, אין שום הצדקה, מצד שני האם מותר להתגרות בנשמה קדושה ובבקשת נפטר? יאמר לי הרב האם עשיתי נכון? אמר לו הרב אונגר: אין זו שאלה לרב, זה עניין לרבי. ושלח אותו אל הרבי ממכנובקה זצ"ל, וביקש שיחזור ויאמר לו מה ענה הרבי.

בקוצר רוח חיכה היהודי לשעה שיוכל להיכנס אל הקודש פנימה לרבי. בערב הוא נכנס, וסיפר את הסיפור. -על פי היושר, עונה לו הרבי, 'עליך לוותר לו?'- על פי היושר? שואל היהודי, על פי היושר וודאי שאינני צריך לוותר, הוא מתקומם. כל מה שבאתי לשאול האם עלי לנהוג לפנים ממשורת הדין.

פניני הפרשה

והרבי בשלח. ראה, הוא הסביר, הרי חברך נפטר, מה שיש לו, יש לו. מצוות נוספות הוא לא יכול להשיג בשמים. ואתה חי. אתה מניח תפילין, אתה מתעטף בטלית, אתה מתפלל ג' תפילות ביום, אתה שומר שבת וחגים, מצוות בלי סוף. יש לך ב"ה ילדים, ואתה מחנך אותם בדרך התורה, כל מה שהם עושים גם נזקף לזכותך. האם אין מן היושר שתוותר לו על מצווה אחת?! – טוב, אומר היהודי, אם הרבי אומר, אז אוותר. – לא כך צריך לוותר, פסק הרבי. הוא הוציא מכיסו צרור מפתחות, הכנס כאן לבית המדרש, אין שם עתה אף אחד, תפתח את ארון הקודש, תכניס את ראשך לתוכו, ותשפוך לבך לפני השי"ת. תספר על חברותכם, על החיזוק שקבלת ממנו, על ההמרצה שהוא המריץ אותך להשיג מצה, על ליל הסדר שהוא בחושך על הדרגש, תחיה מחדש את הלילה שהוא האחרון לחייו של חברך, ואז תאמר שאתה מוותר לו על שכר המצווה לעשות נחת רוח לנשמתו בגן עדן.

והיהודי עשה כך. הוא חי הכל מחדש. המעמד סחט ממנו את כל כוחותיו, בקושי גרר עצמו הביתה, וקרס על מיטתו.

בלילה שוב הגיע חברו בחלום, פניו מאירות וזוהרות. הוא בא להודות לו על שנענה לבקשתו. בבוקר הגיע היהודי להתפלל במנין של הרבי. לאחר התפילה נגש לרבי, וסיפר על החלום השני. הרבי לא היה מופתע. ראה, הוא אמר, חברך היה בנם של קדושים עוד לפני המלחמה, הוא היה יהודי חסיד עובד ה' כל ימיו, ואסף לעצמו הרבה תורה ומעשים טובים. בסוף הוא עוד נהרג על קידוש ה'. גם אם היו עליו תביעות, הם נמחקו. כולו זך ונקי. בוודאי מקומו בגן עדן העליון עם הצדיקים. ובכל זאת היה לו כדאי לעזוב את מקומו, ולחזור לכאן לעולם השפל, ולהתחנן על נפשו, ממש כעני בפתח בשביל מצווה אחת.

ואנו, כמה מצוות מתגלגלות לידינו. האם אנו מקפידים לאסוף אותן???

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהָרֹן... דַּבְּרוּ אֶל כָּל עַדַּת יִשְׂרָאֵל.

שואל רש"י הקדוש: מדוע אומרת התורה הקדושה "דברו אל כל עדת ישראל", האם משה ואהרן דברו, הרי משה היה אומר לאהרן, ואהרן לבדו היה מדבר אל בני ישראל? והוא מתרץ: שְׁמֹשֶׁה וְאֶהָרֹן הָיוּ מְאֹד מְכַבְּדִים זֶה אֶת זֶה, וְהֵם הָיוּ אוֹמְרִים זֶה לְזֶה 'לְמַדִּינִי מִה הַשִּׁי"ת אָמַר, וְהַדְּבֹר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה יוֹצֵא מִבֵּין שְׁנֵיהֶם. נִסְפָּר הַשְּׁבוּעַ עַל הַכְּבוֹד שֶׁכִּבְּדוּ גְדוּלֵי יִשְׂרָאֵל זֶה

פניני הפרשה

את זה. הגאון רבי עקיבא איגר, והגאון רבי יעקב לופרבוים – רבה של העיר ליסא, ומחבר הספר החשוב 'נתיבות המשפט' היו ידידים. יום אחד הזמנו שניהם לכנוס רבנים חשוב שיהיה צריך להיות בעיר הפירה ורשא. יהודי ורשא ששמעו ששני הגאונים מגיעים לעירם, יצאו אל שערי העיר בהמוניהם לקבל את פני הגאונים. בכבוד רב הכניסו אותם לעיר במרפכה ותומה לשני סוסים, כשכל הקהל האדיר נדחק סביב המרפכה. מרב ההתלהבות התירו אנשים את הסוסים, וקשרו את עצמם למרפכה, כדי שהם יזכו להוביל את גדולי ישראל. כשהרגיש רבי עקיבא איגר בדבר, אמר מיד: הרי למי עושים את כל הכבוד הזה? בודאי לרבי יעקב מליסא! מיד ירד מהמרפכה בלי שהרגישו, ועזר גם הוא למשוך את העגלה. באותו זמן, אמר רבי יעקב לעצמו: בשביל מי עושים את כל הכבוד הזה? הרי זה בודאי לגאון הדור רבי עקיבא איגר! מיד ירד גם הוא מהצד השני של המרפכה, ומשוך גם הוא. רק כאשר הגיעה המרפכה לבית ופתחו את דלתותיה, גלו שהיא ריקה...

"הזודש הזה לכם ראש זודשים, ראשון הוא לכם לזודשי השנה".

לעם ישראל נתן השי"ת לוח מיוחד. הוא שונה לגמרי מהלוח של הגויים. יש בו סדר חדשים שונה, החדש הראשון הוא ניסן, והמזון הבדלים. יהודי צריך להשתדל להשתמש בלוח של עם ישראל. רק מי שאין לו ברירה יכל להשתמש בלוח של הגויים.

מספרים על ר' שמעון זאב רוטשילד, שהיה עשיר גדול מאד, והיה מחבב להדר בכל מצוה שבאה לידו. כאשר הגיע אליו יום אחד סופר סת"ם מרוסיה, והיה לו כתב יפה מאד, מיד החליט ר' שמעון זאב שהוא מזמין אצל הסופר מזוזות חדשות לכל דלתות ביתו ומשרדו. כמו כן הוא הזמין כמה פרשיות תפלוין, וכמה מגלות אסתר. זמן ממושך ישב הסופר המיוחד בביתו, וכתב את הכל בכתב נאה. כאשר סיים הסופר את מלאכתו, ובא להפריד מרבי שמעון זאב, שאל אותו רבי שמעון זאב האם קבל את כל השכר שמוגיע לו? הוציא הסופר פנקס מכיסו, ובו היה רשום את כל הכסף שקבל: בעשירי לחדש מאי הוא קבל מהמזכיר 30 רובל, ובחמישי לחדש יוני הוא קבל 40 רובל וכן הלאה. אמר לו רבי שמעון זאב: האם יש לך כל-כך הרבה עסקים, כמו למשפחת רוטשילד שאתה חיב להשתמש בחדשים של הגויים? הרי השי"ת נתן לנו חמשה חומשי תורה, והיית צריך לכתב: ביום ה' לפרשת שמות קבלתי 30 רובל, וביום ג' פרשת יתרו קבלתי 40 רובל וכן הלאה. כך לא נאה לסופר ירא שמים להתנהג. לכן הרשות נתונה בידיך למכר את כל מה שכתבת בשבילי למי שאתה רוצה, ואת הכסף ששלמתי לך קח

לְעֵצְמָךְ. אֵינְנִי מְעוֹנֵינְךָ בְּדַבָּרִים קְדוֹשִׁים שֶׁכָּתַבְתָּ אוֹתָם אֲדָם שֶׁאֵינְנוּ יָרֵא שָׁמַיִם.

חידה מהמקרא בפרשה:

1. מי הוא זה, שדוקא אם הוא בריא, הוא רתוק למיטה, ומבקרים אותו, ואם יחלה, משחררים אותו וגם לא מבקרים אותו יותר?

בפרק אחד כולם נצלו: לראשון בער כל גופו, השני נשם לרווחה, ולשלישי כאב הלב?
1. _____ 2. _____ 3. _____

2. מצוה בפרשתנו, כל הגברים ברי המצווה במשפחה מחוייבים בה, אך יתכן ששני אחים יקיימו אותה בצורה שונה, ואם יקיימו אותה בצורה זוהי, לא יקיימו אותה?

3. באיזה מוסד צמצמו כיתות בערב פסח, וכולם נכנסו לכיתות א' ב' ג'?

סדרת מצוה מהפרשה

מתלמוד תורה קרית הרצוג בני ברק

כל הזכויות שמורות

מצות עשה ה' לשחוט קרבן פסח.

לְזָכֹר הַנִּסִּים הַגְּדוֹלִים שֶׁעָשָׂה ה' עִמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּיֵצִיאָתָם מִמִּצְרַיִם צֹוֹה עִם יִשְׂרָאֵל לְשַׁחֹט כֶּבֶשׂ אוֹ עֵז יָכֹר תְּמִים בֶּן שָׁנָה בֵּי"ד זֵיסָן בְּבֵית הַבְּזוּיָרָה, אֶת דָּמוֹ לְשַׁפּוֹךְ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְלֶאֱכֹל אֶת בְּשָׂרוֹ בְּלֵיל זִמְשָׁה עֶשֶׂר בְּזֵיסָן הוּא הַיּוֹם שֶׁהוֹצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים.

הספור הוא על רבי חיים בן עטר ה"אור החיים" הקדוש שהציל את היהודים מעלילת דם

בפרשת השבוע אנו מוצאים שבקרבן הפסח במצרים לקחו את דם הכבשים והיזו על המשקוף ושתי המזוזות בבתי שהיו גרים בהם וכשהשם ראה את הדם על הבתים הוא דלג על הפתח ולא הרג את האנשים בבית הזה. שונאי ישראל האנטישמים מאז ומעולם קשרו את אפית המצות לדם ודמיונם הפורה המציא שדרוש דם אדם לעשית המצות והיהודים בכיכול הורגים אדם כדי לאפות מצה. הריגות ושחיתות צער ויסורים רבים סבלו ישראל בגלל עלילת דם זו. חלק מהעלילות דם הופרכו והעלילו להוכיח את השקר ועל אחד מהם בספור הבא.

גבר זר מהדר ומצחצח צעד בסמטותיו העקלקלות של הרובע היהודי בירושלים העתיקה. מראהו כאדם רם מעלה רתק אליו עיני העוברים ושבים ותמיהתם גדלה שבעתים כאשר פנה אליהם ושאל: היכן גר פאן רבי חיים עטר? הם הראו לו את ביתו של רבי חיים כשעיניהם עוקבות בדאגה ומקוים שלא תהיה שום תקלה מבקור זה.

הזר בָּחַן אֶת הַבַּיִת מִבַּחוּץ הֲיִהָ זֶה בַּיִת קָטָן וְנִמּוּד בֵּין שְׁנֵי בָתִּים גְּבוּהִים מִמֶּנּוּ נִדְבְּכֵי הָאֲבָנִים הָיוּ רוֹפְפִים מֵיֶשֶׁן וְאִזּוּב יִרְקַרְק בְּעֶבֶז וְעֵלָה בֵּינֵיהֶם. הוּא הָקִישׁ עַל הַדֹּלֵת אֲשֶׁה שְׁבוּסַת רֹאשׁ פִּתְחָה לְפָנָיו, עֵינָיָה נִזְקְפוּ בְּתַמִּיחָה לְמַרְאֵה הָאֲדוּן הַזֶּר.

הָאֵם כָּאֵן גַּר רַבֵּי חַיִּים עֶטְרָ? הִיא מְדַרְה אֹתוֹ רִגַע בְּעֵינָיָה הַקְּמוֹת מְרֹאשׁ וְעַד רַגְלֵי וּלְבַסּוּף גִּמְגָמָה כְּ.. כֵּן. הָאוֹכֵל לְרֹאוֹתוֹ? – הוּא טָרַם שֶׁב מִבַּיִת הַמְּדַרֵּשׁ. שְׂמָא אֲפִשְׁר לְקַרְא לוֹ? לֹא! עֲנִתָה בְּנַחֲרָעוֹת, אָסוּר לְהַפְסִיקוּ מִתַּפְלָתוֹ וּמִתְלִמּוּדוֹ. לֹא הִיִּיתִי עוֹשֶׂה זֹאת אֲפִילוֹ לְמַעַן הַסְּלִטָן בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֶצְמוֹ.

הַזֶּר הָעֵלָה חִיוּף עַל שְׁפָתָיו וְאָמַר: אֲמַתִּין לוֹ אֵיפּוֹא בַּבַּיִת, הַתְרִשִׁי לִי? בּוֹדָאֵי אֲדוּנֵי! הוּאֵל נָא לְהַפְנִס. בְּהַפְנִסוֹ סָקַר אֶת הַבַּיִת וְרָאָה עֵנִי מְשׁוּעַ נִבְט מִכָּל פְּנָה. הַכְּתָלִים נִשְׁוֵרֵי הַסִּית, הִלְכוּ וְהִתְקַמְרוּ כְּלָפֵי מִרְכּוּז הַתְּקָרָה שְׁמִשְׁם הַשְּׁתַרְשָׁרָה וְיִרְדָּה נִבְרַשְׁת בְּרוֹזל מְעַלֵּת חֲלוּדָה. בְּאֲמִצַּע הַחֲדָר עָמַד שְׁלָחַן שְׁתוֹאֲרוֹ לֹחַ עֵץ עַל גְּבֵי שְׁתֵּי חֲבִיזוֹת לְצִדוֹ עָמְדוּ כַּמָּה כִּסְאוֹת רְעוּעוֹת נוֹטוֹת לְפּוֹל. אַחַת הַפְּנּוֹת בְּחֲדָר שְׁמִשְׁה כַּמְטַבַּח שֶׁם הָיוּ גְּחָלִים לֹחֲשׁוֹת בְּכִירָה הַמְּפֹזְרוֹת עֵשׂוֹן מִחֲנִיק וּמְעַלִּיָּה קִדְרַת חֲרָס מְלֵאָה תַּבְּשִׁיל שֶׁל תַּפּוּחֵי אֲדָמָה וְסֵלֶק. וְכַד חֲרָס מִיָּם נִשְׁעַן עַל הַקִּיר, הָאֲשֶׁה קִרְבָּה אַחַד הַכִּסְאוֹת לְכַתֵּל לְבַל יִפּוֹל וְהִזְמִינָה אֶת הָאוֹרַח לֵישֵׁב עִלָּיו. לְאַחַר יְשִׁיבָה מִמְשַׁכֵּת אָמַר הָאוֹרַח, תְּמַהֲנִי שְׁעַת צְהָרִים מִתְקַרְבֵּת וּבְעֵלְךָ טָרַם שֶׁב מִבַּיִת הַמְּדַרֵּשׁ? – אֵין בְּעָלֵי כָּכָל אָדָם. אִישׁ אֱלָקִים קָדוֹשׁ הוּא, אֲשֶׁר שְׁעָרֵי הַשָּׁמַיִם פְּתוּחִים לְפָנָיו כְּשֶׁעָרֵי בַּיִתוֹ. תַּפְּלָתוֹ מְלֵאָה כְּוִנּוֹת וְיַחְוּדִים, וְתוֹרָתוֹ מְאִירָה אֶת כָּל הָעוֹלָם, יוֹמָם וְלַיְלָה הוּא הוֹגָה בְּתוֹרָה וְאִינוּ בָּא לְבֵיתוֹ אֶלָּא לְסַעַד אֶת לְבוֹ וְלִישׁוֹן שִׁינָה חֲטוּפָה בְּלִילָה, לֹא יֵאָרְכוּ הַרְגָעִים עַד שְׁיָבוֹא לְסַעוֹדַת הַצְּהָרִים.

מִקֵּץ שְׁעָה קָלָה נִפְתַּחַה הַדֹּלֵת וְרַבֵּי חַיִּים בָּא לְבֵיתוֹ לְבוֹשׁוֹ הִיָּה דָל וּבְלוּי, אִף פָּנָיו הִפִּיקוּ זוֹהָר שֶׁל קִדְשָׁה. הָאוֹרַח קָם לְקַרְאוֹתוֹ וְרִגַע קָטַן הִבִּיטוֹ זֶה בְּזֶה. אַחַר נִגַּשׁ רַבֵּי חַיִּים אֶל כַּד הַמַּיִם שֶׁבִּירְכַתֵּי הַבַּיִת נָטַל יָדָיו וּבִרְוֵ בְּקוֹל "בְּרוּךְ.. שְׁחַלֵּק מִכַּבּוּדוֹ לְבִשְׁר וְדָם". מַה הַתַּפְּלָה הַזֹּאת בְּפִיָּה שְׂאֵל הָאוֹרַח? – זוֹהִי תַּפְּלָה מִיַּחַדָּת שְׁמִתְפַּלֵּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שְׁרוּאָה פְּנֵי מְלָךְ. הַלָּה קָרַע עֵינָיו לְרוּחוּחָה, פְּנֵי מְלָךְ, מִנֵּן אַתָּה יוֹדַע שְׂאֵנִי הַסּוֹלֵטָן? דַּע לָךְ אֲדוּנֵי הַסְּלִטָן כִּי כָּל מְלָךְ וּמוֹשֵׁל יֵשׁ לוֹ שֶׁר בְּעוֹלָם הָעֵלְיוֹן וְכִיּוֹן שְׂרָאִיתִי אֶת שְׁרֵוֹ שֶׁל הוּד מְלְכוּתָךְ יִדְעֵתִי שְׂאֵתָה הַסְּלִטָן.

בְּרוּךְ בּוֹאֵף בְּצַל קוֹרְתִי, שְׁמַח לְבִי שְׁזִכִּיתִי בְּעִבּוּרָךְ לְבָרָךְ בְּרָכָה זוֹ שֶׁהִיא נִדְרָה וְלֹא מִזְדַּמְנַת בְּכָל יוֹם. הַתּוֹאִיל לְסַעַד עִמִּי שְׂאֵלוֹ רַבֵּי חַיִּים? בְּעִנְג רַב עֲנָה הַסְּלִטָן "יִנְעַם לִי מְאֹד לְסַעַד עִם יְדִידֵי הַטּוֹב". בְּנִתִּים הַגִּישָׁה עֲקַרְת הַבַּיִת פֶּת קֶבֶר מְלַחְיָה וְכַמָּה בְּצָלִים וְשׁוּמִיִּם מְקוֹלָפִים. רַבֵּי חַיִּים קָם נָטַל שׁוֹב יָדָיו בְּבִרְכָה, אַחַר כֵּן בְּרוּךְ הַמוֹצִיא טַבֵּל פֶּתוֹ בְּמִלַּח וּפְתַח בְּסַעוּדָה. הוּא מְעַף שֵׁן שֶׁל שׁוּם עַל פְּרוּסַת לֶחֶם עַד כִּי נִדְרָה רִיחוֹ בְּכָל הַבַּיִת. בְּהַתְפַּעְלוֹת רַבָּה הִבִּיט הַסְּלִטָן עַל רַבֵּי חַיִּים בְּאֲכָלוֹ לְתַאֲבוֹן אֶת הַלֶּחֶם

והשום, והיות ואף הסלטן היה כבר רעב שמהבוקר לא בא מאכל אל פיו לא סלד מהמאכל וטעם גם מהלחם עם השום. אלוהי הריח- הרהר בלבו- הייתי אומר שזה טעים למדי.

לאחר מכן הוגשו אל השלחן שתי מנות של תפוחי אדמה עם חמיצת סלק. מצינו הכריז הסלטן אחר שטעם מן התבשיל, טעמה של החמיצה הוא נפלא! מעולם לא עלה על שלחני תבשיל שכזה. ח...חו חן הודתה לו האשה על המחמאה אני שמחה שתבשילי טעימים לחפף אדוני הסלטן. בתם הסעודה הוציא הסלטן מטבע זהב מכיסו ואמר: עתה נשלח לקנות יין ישן נושן. אחרי סעודה כזאת אין טוב מין טוב.

אדוני הסלטן נענה רבי חיים, לא אוכל לשותות אתך יין כי דבר זה נאסר עלי לפי חקי תורתנו, אולם אשמח לשותות אתך כוס שכר. יהי שכר הכריז הסלטן ברוח טובה ומיד שלחו לקנות קנקן שכר. לאחר שבעל הבית ואורחו היטיבו לבם במשקה הטוב אמר רבי חיים: הוד מלכותו יורשה לי לשאל מה גרם לי את הכבוד הזה שהסולטן בכבודו ובעצמו יטרח לבקרני בביתי הדל?

ענה הסלטן ואמר: עינתי בספרי רשום האזרחים של ארצות מלכותי ומצאתי שאתה נולדת באותו יום ובאותה שעה שבה נולדתי אני, רציתי לראות ולהיווכח אם גם לך האיר המזל כאשר האיר לי, ואם טוב לך כאשר טוב לי לבשתי בגדי אורח וטרחתי עד הנה לראותך במו עיני.

אם בן ענה רבי חיים, עלי לומר לך אדוני הסלטן כי טוב לי מאד, ואולי אף שפר חלקי יותר מחלקך. שכן חי אני את חיי בשלום ונחת, ללא צל של דאגה ועגמת נפש. חכמינו למדונו איזהו עשיר השמח בחלקו. ולפי זה הנני אחד העשירים המפלגים ביותר בעולם. וכן אמר החכם טוב פת חרבה ושלום בה מבית מלא זבחי ריב. אמנם פתי חרבה והיא מאכל דלים אבל שלום בה ונחת מלא חפץ, ינעמו לי הפת והשום כאשר ינעמו לאחר מטעמיו הדשנים. איש לא שנאני ולא מקנה בי.

אבל אתה אדוני הסלטן אמנם שוכן אתה בארמון מפאר מיטב המעדנים עולים על שלחנה ויצועף מרפד באטון- דמשק אבל לבה אינו יודע שלום אמיתית מה היא. צל מלוח אותך ומעיב תמיד על חייך, יודע אתה כי מאחורי גבה מתרקמים כל מיני תככים ומזמות ועליה לפקח עין ולשמור תמיד על פסא מלכותך מפני קושרים ובוגדים אפילו עתה בשבתך פה בחדרי הדל לבה מלא חרדה ודאגה על הנעשה בארמונה. אכן נאנח הסלטן צדקת ידידי! יש לי הכל, חוץ משלום נפש, ומי יודע אם לא יוצא כל שכרי בהפסדי. לו הייתי יכול לדעת מה מתרחש פרגע בחצר מלכותי. -אין זה מן הנמנע, אמר רבי חיים אראך את הנעשה בחדרי חדרים שבארמונה. -הביצד השתאה הסלטן, רבי חיים קם ונגש אל השידה הוציא מאחת המגירות ראי קטן ופנה ואמר לסלטן. הבט נא בראי זה ואמר לי מה אתה רואה. הביט הסלטן במראה ובתחלה ראה רק את פניו ופתאום נהיו פניו מערפלים והסתחררו זה בזה רגע קט עד שהתבהרו ומביניהם צף ועלה מראה העיר קונסטנטינופול בכל הודה והדרה. אני רואה את עיר מלכותי קרא הסלטן בהתלהבות רבה.

בעודו מביט ראה והנה שוב עולים ערפילים ומסתחררים עננים וכשהתבהרו ראה את ארמון המלוכה. אני רואה את ארמון המלוכה אמר הסלטן בהתלהבות יתרה. הנה הזקיפים ליד השער. והנה ראש השרים מגיע אל הארמון בלנית פמליה קטנה של שרים וקציני צבא ... אני רואה אותם היטב אבל הבעת פניו של ראש השרים אינה מוצאת חן בעיני היא מעוררת בי חשד. גם בני לויתו אינם נראים בתמול שלשום... דומה באלו רוקמים איזו מזימה.

שוב נבלע הכל בסחרחורת הערפילים וצץ מביניהם חלונו של אחד החדרים בארמון. הנה אני רואה את ראש השרים וחקר מרעיו יושבים ודנים ביניהם... שומע אני את דבריהם... אה קלי שבשמים! לא יתכן! לא יאמן! ראש השרים שלי האיש אשר נחשב בעיני לישר ונאמן מאין פמוהו רוקם קטר נגדי... אה, קלי, מה אעשה? אבדתי! - אל יפול רוחך עודדו רבי חיים "לא יפלא מאלקים דבר". אמור נא לי האם נמצא תחת ידך איזה כלי נשק? - נושא אני את אקדחי, השיב הסלטן הנסער. - שלך איפה את אקדחך כוונתו היטב אל לבו של ראש השרים הבוגד ותידה! אף הזהר שלא תחטיא את המטרה.

הסלטן עשה כדברי רבי חיים כון אקדחו מול לבו של ראש השרים וירה. רעם היריה החריד לרגע את האשה, אשר נרגעה מיד בראותה שלא קרא כלום פרט לזה שהראי התנפץ לרסיסים ... לפני זה עוד הספיק הסלטן לראות את ראש השרים תופס את חזהו בידיו ומתמוטט תחתיו.

עתה פנה רבי חיים לסלטן שהיה עוד המום ומבלבל כלו "שוב אל ארמונה והעמד פנים באלו לא ידעת דבר מכל הענין הזה. בבואך לשם יודיעו לך בצער שראש השרים שלך נרצח בידי יהודים למטרות דתיות. יש להניח שבבית הכלא ימתינו כמה וכמה יהודים למשפטם כנאשמים ברצח הזה. אף אתה תדחה את המשפט לחדש ימים. המשך יבוא בעזה"

המשך משבוע שעבר

תקציר... מלך אשכנז הטיל על יהודי פרג מס של עשרים אלף זהובים תוך שמונה ימים, מצב הקהלה היה כבי רע ולא היה בידם בשום אופן לתת את המס, רבי שמואל התנדב להתיצב לפני המלך ולבקש רחמים על הקהלה במסירות נפש ולקח עמו את רחל בתו הצעירה, יחד פנו אל אחד השרים מרואי פני המלך אשר לפניו רבני שמואל את תיקו עם כל המסמכים והרבה פסד, ורבי שמואל לא הסכים לקבל תמורה להשבת אבידה והוכיח לשר שמצות השבת אבידה היא גם לגוי.

שמח השר מאד ואמר אם כן גם אני אומר ברוך השם אלוקי היהודים ולא אשדל אותך לקחת מתנה מידי אף זאת אעשה. אתן לך דברתי, שאם פעם תהיה זקוק לעזרתי אעשה למענה מה שאוכל. עכשו הגיע רבי שמואל עם בתו לשר והלה קבל פניו במאור פנים ורבי שמואל ספר לו את הגזרה על קהלת פרג ובקש את עזרתו להתקבל לפני המלך הסתכל עליו השר בתמהון ואמר לו יהודי הופית בשגעון? האם אינה יודע כי אין ליהודי לבוא לשער המלך, אף אכניסה לארמון המלך הלא אתחייב בנפשי.

ענה לו רבי שמואל הנה בתי הצעירה העומדת לפני נכונה להיות לי לפה לפני מלכנו ישתדל נא הוד רוממותו להכניסה לפני המלך ואני בטוח בפקחותה וחכמתה שתשפיע על המלך שיזאיל לקבלני. רק עתה ראה השר שרבי שמואל הגיע בלויית עלמה צעירה בעלת חן ובמחו התרוצצו שתי מחשבות סותרות. מצד אחד רצה להשיב למיטבו כפי אשר הבטיח, ומצד שני לא רצה בשום אופן להסתבך עם המלך, לבסוף אמר אנסה להביא את בתך לפני המלך ומלכנו פראש האצילים לא ישיב פניה ריקם ואלקי היהודים יהיה בעזרה.

השר בקש לרתם את מרפבתו לבש את מדיו הרשמיים ויחד עם רבי שמואל ובתו נסע להיכל המלך. השר ובתו של רבי שמואל נבלעו בפתח הארמון והלכו הישר אל חדר המלך, ואלו רבי שמואל נשאר בעגלת השר בחוץ.

השר נכנס עם העלמה הצעירה אל חדר המלך, והמלך ישב אז על כסא מלכותו ברב פאר והדר, פנה השר אל המלך ואמר לו: כפייל נוצרי לא יכלתי להשיב ריקם את בקשתה של העלמה הצעירה העדינה הזו, יהודיה יפת תואר אשר דבר לה אל המלך.

הביט המלך אל הנערה והשם נתן את חנה בעיניו והתחיל לדבר אתה בענינים שונים וכשראה שהיא פקחית מאד אמר הבה אשמע את בקשתך. ענתה העלמה שאלתי ובקשתי מאת הוד מלכותו כי ירשה לאבי פרנס הקהלה בפרג שיכנס וידבר באזני המלך רק ארבע מלים ולא יותר.

המלך צחק צחוק אכזרי וחשב בלבו יהודון זה חושב להשפיע עלי בארבע מלים, וצוה להביא את היהודי לפניו. שני אנפי הדלת נפתחו והפרנס רבי שמואל נכנס אל המלך וקד בפניו. אמר לו המלך בלעג ארסי האתה הוא היהודי המבקש לתפש את לבי בארבע מלים. פתח פיך ודבר, אך דע לה כי וונצל מלך אשכנז ומלך ביהם לא יתן להתל בו ואם תוסיף אפילו הברה אחת על הארבע מלים אחת דתך להמסר לידי התלן.

רבי שמואל ידע שדברי המלך אינם רק איום והתלן נמצא בארמון המלך מוכן ומזמן לכל קריאה אבל הוא משל ברוחו אף אחד משירי פניו לא נעו הוא צעד בעז צעדים אחדים לקראת המלך ובקול צלול וברור אמר למלך את ארבעת המלים: "ויאמר השם אל השטן".

המלך השתומם ושאל לפשר המלים ופתרונם, אבל רבי שמואל הורה בידו אל פיו הסגור ושתק. רבי שמואל ידע בלבו שהמלך מחפה בקצר רוח שיבאר את דבריו, אבל הוא מכרח לעמוד בשתיקתו. סוף דבר שהמלך לא עצר ברוחו ואמר יהודי אני מצוה אותך שתגיד לי את פרוש ארבעת המלים האלו. ענה רבי שמואל: ארבעת המלים האלו הם מלים מספר התנ"ך (איוב א'-ז) ופתרונם שהאלוקים המרום והגדול שברא את כל העולם עם מליאדי המלאכים והשרפים, רבבות הכוכבים ומחיה אותם ומנהיגם בכל רגע, הואיל לרדת מכסאו והדר גאווה ולדבר עם השטן הנבזה שבבריות בתבל.

סים רבי שמואל את דבריו אם האלקים האדיר הואיל לדבר עם השטן שפל הבריות יכול גם מלך אשכנז וביהם להרשות ליהודי למרות שהוא עני ובזוי לדבר לפני הוד מלכותו. המלך נאלם דומיה, הדברים שנאמרו נגעו אל לבו ושני פחות התרוצצו בלבו. מצד אחד זעם וזעף על היהודי שהעז לדבר מלים אלו בפניו, ומצד שני חש הערצה לאמץ לבו של היהודי שחושב עצמו לנבזה ומבקש לדבר לפני מלכו.

בסוף, תפלות הרבים שהתפללו היהודים בבית הכנסת הכריעו, והמלך נאות לשמוע את בקשתו של רבי שמואל, אז נפל רבי שמואל לרגלי המלך ומתוך לב כואב שטח את מצב הקהלה בפני המלך וכן את אשר נסו לגייס את הסכום שהמלך בקש ולא הצליחו בשום אופן אחר גזירת השמיטה של חובות הנוצרים ובקש רחמים מהמלך לבטל את הגזרה.

דברי רבי שמואל מציאו מסלות בלב המלך ואמר לו: הפעם מציאו הן בעיני דבריה יהודי, צא ובשר לעדתך כי מותר אני על המס שהיטלתי עליהם. רבי שמואל רצה להביע תודה למלך אך הרגיש כמו משתק, לשונו נאלמה.

אמר לו המלך אין לי ערך בתודה, ואף רצוני לשלם לך כגמולך, שאל ממני בקשה ואתן לך. ענה רבי שמואל הוד מלכותו הגדיל חסדו עמי עד מאד ואין לי חפץ בחסד נוסף.

אמר המלך – אבל מגיע לך מתנה על אמץ לבך ואל יאמר איש כי המלך וונצל לא שלם לבן חיל כגמולו. ובכו אמנה אותך לנאמן בית המלך ושמה יקרא "יהודי החצר". מעתה בית המלוכה פתוח לפניך בכל עת. אף אמור לי את שמה, ענה לו שמי שמואל. אמר לו המלך שמה מעתה והלאה יקרא שמואל'קה וזה השם שינתן לך מאת מלךך.

רגע, המשיך המלך ואמר. בעצם מגיע לך גם עונש על אשר דברת עזות למלך, יהיה זה עונשך, כי אתה ובניך אחריה יקראו בשם "שטן".

יצא רבי שמואל מאת המלך ואץ לספר לאחיו המתענים שבעזרת השם בטלה הגזרה, ומאת השם זכה לדורות ישרים ואחד מצאצאיו הרבים הוא מורנו החת"ם סופר זכר צדיק לברכה.

מקורות: ספר אוצר אגדות הוצאת מוריה תל אביב

בברכת שבת שלום!

הרב דוד ויג

השוכר את האומנין

שאלות חזרה פ :- פ"א.

הנְּשֵׂא : ממותי השואל מתזייב באונסים. ומה הדין בגמרתיו

1. מדוע כשאמר שואל למשאיל שלח, ושלחה ומתה בדרך חייב השואל ?
2. הסבר "וכן בשעה שמחזירה"?
3. מדוע כשמתה לאחר ימי שאילתה, השואל פטור ?
4. מה קשה על רפרם בר פפא מהמשנה וכולן שאמרו טול את שלך ?
5. איך דוחה הגמ' את הדיוק של רב נחמן בר פפא ?
6. מדוע המשנה לא כתבה "וכלן שאמרו גמרתיו שומר חנם" ונלמד שבטול את שלך ש"ח?
7. לפי האיכא דאמרי מה הראיה מהמשנה לדינו של רפרם בר פפא?
8. הסבר "לא, טול את שלך שאני" ?
9. להונא בר מרימר מה הסתירה שיש בין וכולן שאמרו וכו'... לבין אמר לו השואל וכו'... ?

פרשת בא

שאלות לזוהרה ושינון

- א. מה הפשט 'התעללתי'? ואיזה פשט אי אפשר לומר בזה? ולמה?
- ב. מה הכוונה ברש"י בפסוק: "כאשר אשלח אתכם ואת טפכם" – 'אף כי אשלח גם את הצאן...?'
- ג. מה התכוון פרעה באמרו: "ראו כי רעה נגד פניכם"?
- ד. מה הכוונה בפסוק: "לא כן... כי אותה אתם מבקשים"?
- ה. למה היה צריך לבוא רוח מזרחית כדי להביא את הארבה?
- ו. מה ההבדל בין מכת הארבה שהיתה בימי משה לבין מכת הארבה שהיתה בימי יואל?
- ז. באיזה צדדים של העולם נמצא ים סוף? ואיזה רוח נשא את הארבה לים סוף?
- ח. לפי רש"י, מה הפשט "וימש חשך"? ומה הפשט לפי התרגום? לפי מדרש אגדה מה לומדים מהפסוק 'וימש'?
- ט. כמה ימים היה חושך במצרים? ומה היה ההבדל בין החושך הראשון לחושך האחרון?
- י. למה הביא הקב"ה את מכת חשך?
- יא. מה התכוון משה באמרו: "גם אתה תתן בדינינו...?"
- יב. מה הכוונה בפסוק: "ואנחנו לא נדע מה נעבוד...?"
- יג. למה אמר הקב"ה "דבר נא" – בלשון בקשה?
- יד. מתי נאמרה למשה הנבואה של "ויאמר משה כה אמר ד'...?" ומה הטעם?
- טו. לפי הפשט הראשון ברש"י מה הפשט 'כחצות'? ומה הפשט לפי דרשת רבותינו? ולמה אמר משה דווקא לשון זו?
- טז. למה לקו בכורי השבויים? השפחות? הבהמות?
- יז. על מי התכוון משה באמרו: "וירדו כל עבדיך אלה אלי"? ולמה אמר משה בלשון זו?
- יח. כמה עונשים מרומזים בפסוק: "למען רבות מופתי"? ומה הם העונשים?
- יט. למה כתוב "ומשה ואהרן עשו...?"
- כ. מנין לומדים שהקב"ה דיבר עם משה מחוץ לכרך?
- כא. מה הפשט "החודש הזה"? ולמה כתוב "הזה"? ומתי דיבר הקב"ה עם משה? ומנין לומדים זאת?
- כב. למה כתוב: "דברו" – בלשון רבים?
- כג. באיזה יום אמר הקב"ה למשה שיאמר לישראל לקחת את הקרבן?
- כד. מה לומדים מהפסוק "בעשור לחודש הזה"? כה. מה לומדים מהפסוק "שה לבית אבות, שה לבית"?
- כו. מה הכוונה בפסוק: "ואם ימעט הבית...?" לפי פשוטו? ומה לומדים רבותינו מפסוק זה? כז. מי אינו יכול להמנות על הקרבן? ומנין לומדים זאת?
- כח. כמה תנאים צריכים להיות בקרבן שיהיה כשר לקרבן פסח הנלמדים מהפסוק "שה תמים...?"
- כט. מה הפשט "וזהיה לכם למשמרת"? ולמה הקדים הקב"ה לקיחתו לשחיטתו ד' ימים?
- ל. מנין לומדים ש'שלוחו של אדם כמותו'? לא. מנין לומדים שקרבן פסח נשחט 'בשלש כיתות'?
- לב. מאיזה שעה מתחילה השמש לערוב? ועל איזה שעות הכוונה בפסוק: "בין הערביים"?
- לג. מה לומדים מהפסוק: "ולקחו מן הדם"? ומנין שהיה בכלי?
- לד. מה הפשט מזוזות? משקוף? ולמה נקרא משקוף?
- לה. על איזה בתים היו צריכים להזות מן הדם? ומה הדין בבית שלא אכלו שם, אבל המקום ראוי לאכילה? ומנין?
- לו. למה צוה הקב"ה לאכול מרור?
- לז. האם מותר לבשל קרבן פסח בשאר משקין? ומנין לומדים זאת?
- לח. היכן מרומז בתורה מצות עשה לצליית קרבן פסח? והיכן מרומז בתורה מצות לא תעשה שאסור לבשל קרבן פסח?

פרשת בא

נט. למה צריכה התורה לכתוב שחייבים כרת גם על חמץ וגם על שאור?
 ס. למה צריכה התורה לכתוב שגם גר אסור באכילת חמץ בפסח?
 סא. מה לומדים מהפסוק: "כל מחמצת"?
 סב. מנין שאין יוצאים במצה של מעשר שני ושל חלות תודה?
 סג. למה כתבה התורה גם את הפסוק "משכו" וגם "קחו לכם"?
 סד. כמה קלחין של אזוב צריכים לקחת לטבול בדם? ומנין לומדים זאת?
 סה. למה כתבה התורה עוד פעם "מן הדם אשר בסף"?
 סו. למה אמר משה לישראל שלא יצאו איש מפתח ביתו עד בקר?
 סז. מה הכוונה בתורה "ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם"?
 סח. מנין לומדים שלא היו חייבים לעשות קרבן פסח במדבר? ולמה עשו בשנה השניה קרבן פסח?
 סט. על איזה בשורות קדו העם והשתחוו?
 ע. למה כתוב "וילכו ויעשו בני", הלא עדיין לא היו מצווים לעשות? ומה לומדים מהפסוק "וילכו"?
 עא. למה כתוב "כאשר צוה ד' את משה כן עשו"?
 עב. מה לומדים מהפסוק "זה' הכה כל בכור"?
 עג. למה לא נהרג פרעה במכת בכורות?
 עד. איך יכול להיות שלא היה בית שאין שם מת, הלא לא בכל בית יש בכור?
 עה. על מי הכוונה "גם אתם גם בני ישראל"?
 ומה הכוונה בפסוק "כברכם"? ומה הכוונה בפסוק שאחרי זה "כאשר דברתם"?
 עו. למה אמר פרעה "וברכתם גם אותי"? ולמה אמרו המצרים "כי כולנו מתים"?
 עז. למה נשא העם את בציקו טרם שהחמיץ? מה הפשט "משארותם"? ולמה נשאו על שכמם?
 עח. למה כתוב "ושמלות" אחרי "כלי כסף וכלי זהב"?
 עט. למה כתוב "וישאלום"?
 פ. מה המרחק בין רעמסס לסכות? ובכמה זמן הגיעו לשם? ומנין לומדים זאת?
 פא. למה כתבה התורה שלא עשו להם צידה לדרך? ומה השכר שקיבלו על זה?
 פב. מה הכוונה בתורה "אשר ישבו במצרים"?

לט. מה לומדים מהפסוק: "ראשו על כרעיו ועל קרבו"?
 מ. מה הם הלימודים שלומדים מהפסוק: "ולא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בוקר"?
 מא. למה קרוי הקרבן 'קרבן פסח'?
 מב. מה לומדים מהפסוקים: "כל בכור בארץ מצרים"? "למכה מצרים בבכוריהם"?
 מג. מה קרה לע"ז של עץ ושל מתכת? ומנין לומדים זאת?
 מד. למה אמר הקב"ה "וראיתי את הדם...", הלא הכל גלוי לפניו?
 מה. מה הפשט "ופסחתי עליכם"?
 מו. מה הם הלימודים שלומדים מהפסוק: "ולא יהיה בכם נגף"?
 מז. איזה יום צריך לחגוג? ומנין לומדים שיום זה הוא בט"ו בניסן?
 מח. למה צריכה התורה לכתוב גם הפסוק: "לדורותיכם", וגם את הפסוק: "חקת עולם תחגוהו"?
 מט. מאיזה פסוק יש ראייה שאין צריך לאכול מצה ביום השביעי? ומנין לומדים לשאר הימים?
 נ. מנין לומדים שבליילה הראשון של פסח יש חיוב לאכול מצה?
 נא. על איזה יום הכוונה בתורה "אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם"? ומנין לומדים זאת?
 נב. מנין לומדים שאם אדם נאנס ולא הקריב קרבן פסח שאינו חייב כרת?
 נג. מה הכוונה בתורה "מקרא קודש"?
 נד. מנין שאסור לעשות מלאכת אוכל נפש לעכו"ם? ומנין שמותר לעשות לבהמה? ומנין שרק אוכל נפש מותר ומכשירי אוכל נפש אסור?
 נה. מה לומדים מהפסוק: "ושמרתם את המצות"? ואיך לומד ר' יאשיה את הפסוק?
 נו. למה כתוב עוד פעם "ושמרתם את היום הזה לדורותיכם חקת עולם"?
 נז. למה כתוב בתורה שצריך לאכול מצות עד יום האחד ועשרים בערב, הלא כתוב כבר שאוכלים שבעה ימים מצות?
 נח. מנין לומדים שיש איסור 'בל יראה' ו'בל ימצא' אפילו בגבולין? ולמה כתוב "לא ימצא בבתיכם"?

פרשת בא

- פג. ממותי מונים את חשבון 430 שנה? ולמה א"א לומר שבמצרים לבד היו 430 שנה?
- פד. מה לומדים מהפסוק "ויהי מקץ... בעצם היום הזה"?
- פה. מה הפשט "ליל שימורים הוא לד', שמורים לכל בני" לדורותם"?
- פו. מתי נאמרה למשה פרשת "זאת חקת הפסח...?"
- פז. למי הכוונה בתורה "בן נכר"?
- פח. על מי מתכוונת התורה באמרה "ומלתה אותו אז יאכל בו"?
- פט. למה כתבה התורה שתושב ושכיר לא יאכלו מקרבן פסח הלא הם ערלים?
- צ. מה הכוונה בפסוק "בבית אחד יאכל"?
- צא. מנין שכל החבורה מותרים ללכת למקום אחר לאכול את הקרבן?
- צב. איזה עצם אסור לשבור מקרבן פסח?
- צג. למה כתוב "כל עדת ישראל יעשו אותו"?
- צד. מנין לומדים שהמתגייר לא עושה קרבן פסח מיד כשנתגייר? ולמה כתוב עוד פעם "וכל ערל לא יאכל בו"?
- צה. מה לומדים מהפסוק "תורה אחת יהיה לאזרח ולגר...?"
- צו. מה הכוונה בפסוק "לי הוא"?
- קיב. למה נקראו תפילין טוטפות?
- צז. מנין לומדים שמזכירים יציאת מצרים בכל יום?
- צח. למה כתבה התורה שייצאו בחודש האביב?
- צט. מה הכוונה בתורה "ועבדת את העבודה הזאת"?
- ק. מה הכוונה בפסוק "בעבור זה עשה ד' ליי" ולאיזה בן יש רמז בפסוק זה?
- קא. בפסוק ט' נאמר: "והיה לך לאות", איזה דבר יהיה אות? ואיך יהיה האות ביד ובין העינים?
- קב. על איזה יד מניחים תפילין? ומנין לומדים זאת?
- קג. מה לומדים רבותינו מהפסוק "והיה כי יביאך" ומה הכוונה בפסוק זה לפי המדרש שקידשו בכורות במדבר?
- קד. למה כתוב "ונתנה" - בלשון עבר?
- קה. מה לומדים מפסוק "כל שגר בהמה"?
- קו. מנין לומדים שאין דין בכור לבהמה טמאה?
- קז. למה דווקא פטר חמור צריך לפדות בשה ולא שאר בהמה טמאה?
- קח. איך סדר הפדיה בפטר חמור?
- קט. למה צריך לערוף ראש החמור אם לא פדו אותו?
- קי. מה הכוונה בפסוק "כי ישאלך בנך מחר"?
- קיא. איפה מרומז בתורה הבן שאינו יודע לשאול? ואיפה מרומז הבן החכם?

